МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ЩОДО КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ[1]

Петрова А. С.

Реферат. Тези аспірантки кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого А. С. Петрової порушують питання, якого українське законодавство на час їх оприлюднення не розв'язувало: чи допустимо застосовувати поліграф під час конкурсного відбору кандидатів на посаду судді. Авторка виходить із потреби чесного й прозорого формування суддівського корпусу та зіставляє українську процедуру, у якій поліграф не використовують, із практикою Республіки Молдова, де таке тестування для кандидатів обов'язкове. Аргументацію побудовано на аналізі ст. 50 Закону України «Про Національну поліцію», що вже дозволяє застосовувати поліграф під час перевірки кандидатів на службу, ч. 3 ст. 28 Конституції України про недопустимість дослідів над людиною без її вільної згоди, а також на зарубіжному досвіді: за наведеними даними, поліграф використовують понад 65 країн, зокрема Японія, Канада, Ізраїль, Польща й Туреччина, а у США щороку проводять кілька мільйонів перевірок. А. С. Петрова не перебільшує можливостей методу. Прилад фіксує дихання, потовиділення й тиск, а не саму неправду; на реакції впливають стрес, ліки, вагітність; висновок залежить від кваліфікації поліграфолога, статус якого в Україні не визначено. Тому тестування має ґрунтуватися на добровільності, попередньому ознайомленні особи з темами питань і її праві перервати процедуру. Авторка пропонує передбачити в Законі України «Про судоустрій і статус суддів», що тестування за письмовою згодою кандидата проводить атестований спеціаліст сертифікованим приладом, вимоги до якого затверджує Кабінет Міністрів України, у спеціальному приміщенні з відео- та звукозаписом; вагітні жінки та жінки, які мають дітей до трьох років, від нього звільняються; опитування може стосуватися й фактів протиправного насильства чи корупційних діянь. Результати слід розглядати як інформацію ймовірного характеру, що лише допомагає членам Вищої кваліфікаційної комісії суддів сформувати внутрішнє переконання. Негативний результат є приводом для додаткової перевірки, а не для відмови в призначенні чи обвинувачення кандидата в кримінальному, адміністративному або дисциплінарному правопорушенні. Положення тез корисні поліграфологам, судовим експертам і розробникам процедур добору суддів.

Ключові слова: поліграф, кандидат на посаду судді, конкурсний відбір суддів, тестування на поліграфі, Вища кваліфікаційна комісія суддів, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», добровільна згода, ймовірнісний характер результатів, досвід Республіки Молдова, поліграфолог.

The Possibility of Using the Polygraph in Respect of Candidates for Judicial Office

Petrova A. S.

Abstract. Polygraph screening is not part of the competitive selection of judges in Ukraine, whereas in the Republic of Moldova it is compulsory for judicial candidates. In these conference theses, A. S. Petrova, a postgraduate student at Yaroslav Mudryi National Law University, asks whether the method could be introduced into Ukrainian procedure and on what terms. The argument rests on Article 50 of the Law of Ukraine "On the National Police", which already permits polygraph checks of police applicants, on Article 28(3) of the Constitution of Ukraine, which bans experiments on a person without free consent, and on foreign practice: the polygraph is reported to be used in more than 65

countries, including Japan, Canada, Israel, Poland and Turkey, and several million examinations are run each year in the United States. The author is frank about the limits of the technique. The instrument records breathing, sweating and blood pressure rather than deception, readings may be distorted by stress, medication or pregnancy, and interpretation depends on an examiner whose professional status Ukrainian law does not define. She therefore proposes amending the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges": testing only with the candidate's written consent, by a certified specialist using certified equipment that meets requirements set by the Cabinet of Ministers, in a designated room with video and audio recording, with exemptions for pregnant women and mothers of children under three. Results would be probabilistic information helping members of the High Qualification Commission of Judges to form their inner conviction; a negative result would trigger an additional check but could never by itself justify refusal of appointment or support a criminal, administrative or disciplinary charge.

Keywords: polygraph, polygraph screening, judicial candidates, selection of judges, High Qualification Commission of Judges, Law on the Judiciary and the Status of Judges, informed consent, probabilistic information, Republic of Moldova, Ukraine.

Першоджерело: *Петрова А. С. Можливість використання поліграфа щодо кандидатів на посаду судді. Актуальні проблеми судового права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. І. Є. Марочкіна (Харків, 30 жовт. 2015 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. С. 142–145.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 21.07.2018.*

References

1. Petrova A. S. Mozhlyvist vykorystannia polihrafa shchodo kandydativ na posadu suddi [The Possibility of Using the Polygraph in Respect of Candidates for Judicial Office] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 4 (16). URL: https://expertize-journal.org.ua/doslidzhennya-na-poligrafi/906-mozhlivist-vikoristannya-poligrafa-shchodo-kandidativ-na-posadu-suddi-a-s-petrova-aktualni-problemi-sudovogo-prava-materiali-mizhnar-nauk-prak-konf-prisvyach-pam-yati-prof-i-e-marochkina-kharkiv-30-zhovt-2015-r-nats-yurid-un-t-im-yaroslava-mudrogo-kharkiv-2015 (onovlena versiia vid 19.06.2021). [in Ukrainian].

2. Petrova A. S. Mozhlyvist vykorystannia polihrafa shchodo kandydativ na posadu suddi [The Possibility of Using the Polygraph in Respect of Candidates for Judicial Office]. Aktualni problemy sudovoho prava : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. pamiati prof. I. Ye. Marochkina (Kharkiv, 30 zhovt. 2015 r.) / Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2015. S. 142–145. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3b6812ba-f8b3-48b9-9dba-a39d27d3cb5e/content (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].